

Τα περιφερειακά Πανεπιστήμια και η συμβολή των τοπικών κοινωνιών στην ανάπτυξή τους

Της κ. **Νικολ. ΡΑΠΤΗ-ΒΕΛΗ**

M.Sc. Περ. Ανάπτ.

Στις 3 Μαΐου του 1837 έγιναν στην Αθήνα τα εγκαίνια λειτουργίας του πρώτου Ελληνικού Πανεπιστημίου, το οποίο ήταν συγχρόνως και το πρώτο Πανεπιστήμιο της Βαλκανικής και της Ανατολικής Μεσογείου.

Η ίδρυση του πρώτου αυτού Ελληνικού Πανεπιστημίου, το οποίο αργότερα μετονομάστηκε σε «Εθνικό και Καποδιστριακό», εξέφραζε την επιθυμία και απαίτηση του καθημαγμένου και μόλις απελευθερωθέντος απ' τα δεσμά της δουλείας λαού μας, αλλά και της πολιτικής του ηγεσίας, για μία ευρύτερη και εντονότερη παρουσία των πνευματικών δυνάμεων του τόπου στην αναγέννηση του νέου Ελληνισμού, καθώς και την απαίτηση για μία ουσιαστικότερη χρησιμοποίηση των δυνάμεων αυτών για την επτυχή αντιμετώπιση των πολλών και ποικίλων εθνικών και κοινωνικών προβλημάτων, που αντιμετώπιζε το νεοσύστατο κράτος.

Από τα πρώτα του βήματα, η πορεία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου ήταν πορεία της Ελληνικής επιστήμης και κατά ένα μεγάλο μέρος, πορεία του Ελληνικού πολιτισμού, αφού το Πανεπιστήμιο αυτό απέβη αναμφιβόλως ο θεματοφύλακας και το πνευματικό κέντρο του όλου Ελληνισμού- ελεύθερου και αλύτρωτου- δοθέντος, ό- τι και για μία ολόκληρη σχεδόν εκατονταετία, είχε την αποκλειστική αποστολή και ευθύνη για τους πνευματικούς προσανατολισμούς του Γένους και τα όρια της δράσης του δεν περιορίζονταν μόνο στα στενά όρια της Ελληνικής Επικράτειας, αλλά εκτεινόταν πολύ πέραν αυτών. Από τις αίθουσες του πρώτου αυτού αλλά και μοναδικού Πανεπιστημίου της χώρας μας πέρασαν οι μεγαλύτεροι ηγέτες του νέου Ελληνισμού και από αυτό ξεκίνησαν όλα τα δυναμικά στοιχεία, που χάραξαν νέους δρόμους και άλλαξαν την πορεία του Έθνους. Από τους κόλπους αυτού του Πανεπιστημίου ξεπήδησαν τα μεγάλα επιστημονικά, πνευματικά και πολιτικά αναστήματα, αλλά και τα φωτεινότερα και τα προοδευτικότερα πνεύματα που γνώρισε αυτός ο τόπος.

Η ιστορία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου συμπίπτει με την ιστορία της επιστήμης στη νεότερη Ελλάδα, αφού για εκατό σχεδόν χρόνια ήταν το μόνο ανώτατο Ελληνικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, που είχε επωμιστεί το βάρος και την ευθύνη για την ανάπτυξη της Ελληνικής επιστημονικής σκέψης και για την παροχή Πανεπιστημιακής παιδείας στα Ελληνόπουλα καθώς επίσης ακόμη, και την πορεία του νέου Ελληνισμού.

του οποίου περιέκλεισε την ψυχή, εξέφρασε τους πόθους και καταύγασε τον πνευματικό του δρόμο, αφού είχε το βάρος, και την ευθύνη της ποδηγεσίας του και οι δάσκαλοι του υπήρξαν οι πνευματικοί ταγοί των νεοελλήνων και οι αποκλειστικοί σχεδόν ειδικοί σύμβουλοι όλων των Ελληνικών κυβερνήσεων.

Το βαρύτερο όμως φορτίο της ποδηγεσίας του Έθνους αλλά και της παραγωγής γνώσης, το οποίο, όπως είπαμε, για εκατό περίπου χρόνια είχε επωμιστεί το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, ήρθε να συννεπωμιστεί και το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, η λειτουργία του οποίου, το 1926, σηματοδότησε το άνοιγμα ενός νέου ναού της επιστήμης και το πνεύματος. Το Πανεπιστημιακό αυτό δίδυμο Αθηνών και Θεσσαλονίκης, πρωτεύουσας και συμπρωτεύουσας, αποτέλεσε για το Έθνος πνευματικό δώρημα, που άλλαξε κατά πολύ τη μοίρα και τη ζωή αυτού του τόπου. Μέσα στις αίθουσές τους, που αναδείχθηκαν σε χώρους ζωής και δράσης, σε ασφαλή καταφύγια ιδεών και σε ορμητήρια της ψυχής, καθηγητές και φοιτητές καλλιέργησαν και καλλιεργούν, έζησαν και ζουν ιερές συγκινήσεις και δυναμικά όνειρα, έδωσαν και δίδουν το «παρόν» σε σημαντικούς αγώνες του λαού και του έθνους και βρέθηκαν και βρίσκονται στο επίκεντρο μεγάλων κοινωνικοπολιτικών γεγονότων της νεότερης ιστορίας μας, τα οποία και επηρέασαν και επηρεάζουν αποφασιστικά.

Για πολλά χρόνια τα δύο αυτά Κεντρικά Πανεπιστήμια, μαζί με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, επωμίστηκαν σχεδόν όλο το βάρος της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης - με ελάχιστες τιμητικές εξαιρέσεις - και εκτέλεσαν σημαντικό και καθοριστικό για τις τύχες αυτού του λαού και αυτού του τόπου έργο, για το οποίο είναι άξια της ευγνωμοσύνης του Έθνους. Και είναι άξια αυτής της ευγνωμοσύνης, διότι μέσα στους κόλπους των ιδρυμάτων αυτών επιστήμη και ηθική γνώση και αρετή συναντήθηκαν θετικά και υπηρέτησαν σωστά το άνθρωπο και τη ζωή.

Αλλά και για πολλά χρόνια η πολιτική ηγεσία αυτού του τόπου, που είχε έντονα βιώσει έκτακτες καταστάσεις, πολέμους, κατοχές και εμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις, που είχαν φέρει την χώρα στο κατώτερο σκαλί της σκάλας του κακού, δεν ήταν πρόθυμη να προχωρήσει στην άποψη ιδρύσεως και άλλων ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μολονότι τα δύο Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν στη ζήτηση. Και δεν μπορούσε να προχωρήσει στην άποψη αυτή, διότι πίστευε, ότι προείχε η επίλυση άλλων σοβαρότερων για το Έθνος προβλημάτων.

Έτσι, για πολλά χρόνια η Ελληνική πολιτεία αρκέσθηκε στην παρουσία και τη λειτουργία των δύο Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου καθώς και σε ορισμένες ανώτατες σχολές, που λειτουργούσαν στην περιοχή της πρωτεύουσας και της συμπρωτεύουσας. Με την πάροδο όμως του χρόνου και με τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την ολοένα και περισσότερο ογκούμενη λαϊκή απαίτηση για την αύξηση των θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε, κατά κάποιον τρόπο, να επέλθει εξισορρόπηση προσφοράς και ζήτησης και να ικανοποιηθεί έτσι η ανάγκη για τη δημιουργία μιας πιο μορφωμένης κοινωνίας, άρχισε να εκδηλώνεται ένα πιο έντονο ενδιαφέρον στους κόλπους όλων των αρμοδίων φορέων για την ίδρυση νέων περιφερειακών αυτή τη φορά Πανεπιστημίων, που τόση ανάγκη τα είχε η ανοικοδομούμενη χώρα. Το ενδιαφέρον αυτό για την ίδρυση νέων Πανεπιστημίων ήταν αποτέλεσμα της ανάγκης για την δημιουργία μίας όπως είπαμε πιο μορφωμένης κοινωνίας μέσα από μία υψηλή και συνεχή μόρφωση. Ήταν, ακόμη, αποτέλεσμα της πεποιθήσεως αυτού του λαού και των πνευματικών και πολιτικών ταγών του,

ότι η ίδρυση νέων Πανεπιστημίων θα συνέβαλλε αποφασιστικά στην αύξηση του επιστημονικού δυναμικού αυτής της χώρας, και, κατ' επέκταση, στην αύξηση της παραγωγικότητας και της παραγωγής της, στη συγκρότηση των νέων παιδιών στον τόπο τους, στην πολιτιστική και κοινωνική πρόοδο, και γενικά, σ' ένα καλύτερο μέλλον, το οποίο θα μπορούσαμε να εξασφαλίσουμε με περισσότερη γνώση, κρίση και λογική. Ας μην ξεχνάμε ακόμη, ότι και την εποχή της δεκαετίας του '60, που είχαν αρχίσει να ωριμάζουν οι συνθήκες για μία ευρύτερη και πλατύτερη Πανεπιστημιακή εκπαίδευση, αλλά και στην εποχή μας, πεποίθηση των μορφωμένων στρωμάτων του λαού μας ήταν και εξακολουθεί να είναι, ότι οι αυτοκρατορίες του μέλλοντος θα είναι αυτοκρατορίες του πνεύματος και όχι αυτοκρατορίες που θα έχουν σχέση με πληθυσμιακά μεγέθη ή μέγεθος εκτάσεων. Εξ άλλου, το μέλλον μας εξαρτάται και θα εξαρτάται όλο και περισσότερο από εμάς τους ίδιους και από την ποιότητα της παιδείας που μας προσφέρεται.

Έτσι λοιπόν και με την πεποίθηση, ότι όσο περισσότερο μορφωθεί ένας λαός τόσο καλύτερη θέση θα εξασφαλίσει στον πλανήτη μας, στη δεκαετία του '60 άρχισε η ίδρυση νέων Πανεπιστημίων την ελληνική κυρίως Περιφέρεια. Τα Πανεπιστήμια αυτά χαρακτηρίζονται ως περιφερειακά, η δε συμβολή τους στην ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες εγκαταστάθηκαν ή πρόκειται να εγκατασταθούν θεωρείται ως αυτονόητη. Θα πρέπει όμως εδώ να σημειωθεί ότι η χρήση του όρου «περιφερειακά Πανεπιστήμια» δεν έχει γι' αυτά μειωτική ή υποτιμητική σημασία, γιατί ο όρος έχει γεωγραφική διάσταση και εννοούσε με αυτόν τα Πανεπιστήμια, που βρίσκονται εκτός του «Κέντρου και ιδρύθηκαν για να χρησιμοποιηθούν, πέρα από την κύρια αποστολή τους και ως μέσα και μοχλοί για μια πιο ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Η πολιτική της ίδρυσης περιφερειακών Πανεπιστημίων σε μικρά αστικά κέντρα, διασπαρμένα σε όλη την επικράτεια, ξεκίνησε στη χώρα μας στη δεκαετία του '60 και συνεχίζεται ακόμη και σήμερα. Έτσι, στη δεκαετία του '60 ιδρύθηκαν, στις αντίστοιχες πόλεις, τα Πανεπιστήμια Πατρών και Ιωαννίνων. Στη δεκαετία του '70 η πολιτική της ίδρυσης περιφερειακών Πανεπιστημίων παίρνει μία άλλη διάσταση: Τα Πανεπιστήμια δεν ονομάζονται πια με το όνομα της πόλης στην οποία εγκαθίστανται, αλλά με το όνομα της περιφέρειας στην οποία ανήκουν. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκληθούν έντονες τοπικιστικές πιέσεις και διεκδικήσεις απ' όλες σχεδόν τις σχετικά μεγάλες πόλεις, που περιελάμβανε η περιφέρεια, οι οποίες ζητούσαν Τμήμα ή Τμήματα του Πανεπιστημίου για τον εαυτό τους, υποστηρίζοντας έτσι τη διασπορά των Τμημάτων σ' όλες τις πόλεις της περιοχής. Οι διεκδικήσεις αυτές επέτυχαν γρήγορα το σκοπό τους, όπως αποδεικνύει η ίδρυση του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τα οποία χωροθετήθηκαν το πρώτο στις πόλεις Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή και Ξάνθη, το δεύτερο στα νησιά Λέσβο, Ρόδο, Σάμο και Χίο και το τρίτο στο Βόλο, στη Λάρισα, στην Καρδίτσα και στα Τρίκαλα. Αυτή η διασπορά των Τμημάτων, υποστηρίζουν οι αντίπαλοι της, παραβλέπει σοβαρότατα ζητήματα λειτουργίας του Πανεπιστημίου, όπως είναι τα θέματα επιστημονικής δεοντολογίας, λειτουργικών αναγκών και διακλαδικών επικοινωνιών, που συνήθως συνδέονται άμεσα με την παρεχόμενη γνώση, την ερευνητική δραστηριότητα και το εκπαιδευτικό έργο του Πανεπιστημίου. Υποστηρίζουν, ακόμη, οι αντίπαλοι της διασποράς των σχολών ή Τμημάτων των περιφερειακών Πανεπιστημίων σε μικρές πόλεις, ότι έτσι το Πανεπιστήμιο δεν έχει ενότητα, ώστε να μπορεί να πετυχαίνει την ορθολογική οργάνωση και λειτουργία του, καθώς και τη διεπιστημονική του διάρθρωση και να είναι έτσι σε θέση να συμ-

βάλλει αποφασιστικά στην πνευματική ανάπτυξη της περιφέρειας και στην συνολική κοινωνική και οικονομική πρόοδο της χώρας. Εάν σ' αυτά προσθέσουμε και την παρατηρούμενη κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας έλλειψη κτιρίων για την ευπρεπή στέγαση Τμημάτων και Σχολών, καθώς και τις ελλείψεις σε στέγη για το φοιτητικό και το διοικητικό προσωπικό αυτών σε μόνιμη βάση στην έδρα της Σχολής ή του Τμήματος, τότε διαπιστώνουμε, ότι τα προβλήματα αυξάνονται και το Πανεπιστήμιο είναι βέβαιο, ότι θα κακοδαιμονεί και δεν θα είναι δυνατόν να υποστηριχθεί, ότι περιφερειακό Πανεπιστήμιο με τις διάσπαρτες σχολές του ή τα διάσπαρτα Τμήματά του θα μπορέσει να εκπληρώσει σωστά την αποστολή του, να εκπαιδεύει δηλαδή επιστήμονες υψηλής ποιότητας, να παράγει ερευνητικό έργο και να συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιφέρειας στην οποία ανήκει.

Στις αιτιάσεις αυτές εναντίον των περιφερειακών Πανεπιστημίων και μάλιστα εναντίον της διασποράς της υπάρχει ο αντιλογος, ότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια κακοδαιμονούν. Ας μην ξεχνάμε ακόμη, ότι και τα κεντρικά Πανεπιστήμια στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους αντιμετώπισαν παρόμοια ή οξύτερα θέματα. Όσον αφορά δε στην έλλειψη ενότητας στα διάσπαρτα περιφερειακά Πανεπιστήμια και άμεσης επικοινωνίας μεταξύ της έδρας του Πανεπιστημίου και των εδρών των διάσπαρτων Τμημάτων ή και των Τμημάτων μεταξύ τους, μπορούμε να πούμε, ότι τα προβλήματα αυτά έχουν ξεπεραστεί σήμερα απ' την τεχνολογία. Δοθέντος δε, ότι οι πόλεις στις οποίες είναι εγκατεστημένα τα διάφορα Τμήματα του περιφερειακού Πανεπιστημίου, βρίσκονται σε κοντινές αποστάσεις η μία από την άλλη και δοθέντος ακόμη, ότι σήμερα οι αποστάσεις δεν έχουν την ίδια αρνητική σημασία που είχαν παλαιότερα, αφού και το διαδίκτυο υπάρχει και η τηλεομοιοτυπία και η σταθερή αυτόματη τηλεφωνική επικοινωνία και η κινητή τηλεφωνία και πολλά άλλα μέσα, τα οποία διευκολύνουν τη μετάβαση μηνυμάτων, αλλά και τη μετακίνηση, γίνεται κατανοητό, ότι μία συνεδρίαση της Συγκλήτου ενός διάσπαρτου περιφερειακού Πανεπιστημίου δύναται να πραγματοποιηθεί σήμερα με την ίδια ευκολία και σε τόση ώρα σε όση και η συνεδρίαση της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών με εξαίρεση βέβαια την περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Ας μη λησμονούμε ακόμη, ότι σκοπός του περιφερειακού Πανεπιστημίου, εκτός των άλλων, είναι και η πνευματική κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, στην οποία είναι εγκατεστημένα, και η οποία ανάπτυξη είναι βέβαιο, ότι επιτυγχάνεται καλύτερα με τη διασπορά των Τμημάτων στις μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής. Αρκεί βέβαια να τηρείται πάντοτε το μέτρο και να λαμβάνονται υπόψη κάποιες προϋποθέσεις, χωρίς τις οποίες δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά το Πανεπιστήμιο.

Έτσι: για να ιδρυθεί ένα νέο περιφερειακό Πανεπιστήμιο και να λειτουργήσει αυτό και ως μοχλός ανάπτυξης και αναβάθμισης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, αλλά και καλλιέργειας και διαφύλαξης της πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής, θα πρέπει να έχει προσηγηθεί ειδική μελέτη, που να δέχεται και να επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα και βιωσιμότητα αυτού του Πανεπιστημίου. Θα πρέπει ακόμη η διασπορά των σχολών ή των Τμημάτων του να είναι όσο το δυνατόν περιορισμένη και να μην παρατηρείται το φαινόμενο ακόμη και πόλεις με περιορισμένες δυνατότητες να διεκδικούν για τον εαυτό τους Σχολή ή Τμήματα του Πανεπιστημίου. Εξ άλλου, οι Σχολές ή τα Τμήματα του νέου Πανεπιστημίου είναι ανάγκη να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ελληνικής αγοράς εργασίας στις νέες συνήθειες που έχουν δημιουργηθεί στο χώρο της επιστήμης, αλλά και να καλύπτουν τις ανάγκες του ιστορικού παρελθόντος. Για να μην είναι δε εμφανέστερη εντονότερη και ευεργετικότερη η πνευματική, πολιτιστική και κοινωνική επιρροή των

Σχολών ή των Τμημάτων του περιφερειακού Πανεπιστημίου στην περιοχή τους, και να αποδώσουν αυτά ό,τι καλύτερο, χρειάζεται να υπάρχει απαραίτητως μία μάζα φοιτητικού. αλλά και ικανοποιητική δύναμη επιστημονικού προσωπικού, που θα μένουν στην έδρα του Πανεπιστημίου ή της Σχολής ή του Τμήματος όπως χρειάζεται να υπάρχει και μία ικανοποιητική υποδομή σε αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια, σπουδαστήρια βιβλιοθήκες. Είναι ανάγκη να υπάρχει, ακόμη ένα ευνοϊκό κλίμα, που να διευκολύνει την παρανομή του προσωπικού της έδρας, και να βοηθάει την έρευνα, τη διδασκαλία και τη μάθηση, και γενικά, θα διασφαλίζει την απρόσκοπτη λειτουργία του περιφερειακού πανεπιστημίου ως εκπαιδευτικού και ερευνητικού οργανισμού. Χρειάζεται, ακόμη, το καινούργιο περιφερειακό Πανεπιστήμιο να φέρνει μαζί του οργανωτικές, διοικητικές και εκπαιδευτικές καινοτομίες, που θα διευκολύνουν και θα βοηθούν αποφασιστικά την εύρυθμη λειτουργία του και θα συντελούν στην προώθηση ανταλλαγών σε πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο και στην πόλη. Έτσι, και το πανεπιστήμιο αποφεύγει τον απομονωτισμό του, διότι δεν θα υπάρχει μόνο για την παραγωγή και την προώθηση της γνώσης, και η πόλη θα παρέχει πολύτιμα στοιχεία στο Πανεπιστήμιο, το οποίο δεν θα είναι έτσι αποκομμένο από τη ζωή. Στις εκπαιδευτικές καινοτομίες, για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να εντάξουμε και το να έχει ο φοιτητής στη διάθεση του και κατάλογο βιβλίων και άρθρων, ο οποίος κατάλογος θα τον υποχρέωνε να είναι θαμών της βιβλιοθήκης. Μία άλλη βασική προϋπόθεση για τη σωστή και αποδοτική λειτουργία ενός περιφερειακού Πανεπιστημίου είναι η παρουσία ικανοποιητικών οικονομικών πόρων, άνευ των οποίων «ουδέν εστί γενέσθαι».

Αν δεν υπάρξουν αυτές οι προϋποθέσεις και ορισμένες άλλες, αλλά σκοπός μας είναι απλά και μόνο η δημιουργία Σχολών ή Τμημάτων, για να διευκολυνθούν και να ανασάνουν οικονομικά οι περιοχές, στις οποίες θα εγκατασταθούν οι σχολές ή τα Τμήματα αυτά, τότε είναι βέβαιο, ότι τα περιφερειακά αυτά Πανεπιστήμια θα υποβαθμιστούν στο έργο τους, συντελώντας όμως έτσι και στη συνολική υποβάθμιση της Ανώτατης εκπαίδευσης, η οποία θα παρέχει έτσι «χαρτιά» και μόνο, χωρίς αυτά να έχουν κανένα αντίκρισμα. Αν όμως υπάρξουν, τότε είναι βέβαιο, ότι το περιφερειακό Πανεπιστήμιο, έστω και να είναι κατατετμημένο και διάσπαρτο στις πόλεις της ευρύτερης περιοχής του, είναι δυνατόν να ανταποκριθεί στην αποστολή του και να προσφέρει πολύτιμο έργο τόσο στη στενότερη περιοχή του, όσο και σε ολόκληρη της ελληνικής επικράτεια. Αρκεί, όπως είπαμε, να υπάρξουν οι αναγκαίες και ικανές συνθήκες, που θα βοηθήσουν τα περιφερειακά Πανεπιστήμια να σταθούν γερά στα πόδια τους και να εκπληρώσουν στο ακέραιο την αποστολή τους, που είναι πραγματικά μεγάλη.

Και είναι μεγάλη, διότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια, πέρα από τη βασική τους αποστολή, που είναι να εκπαιδεύουν επιστήμονες υψηλής ποιότητας και να παράγουν ερευνητικό έργο, έρχονται με την παρουσία τους να εξυπηρετήσουν και μερικούς σκοπούς, που αφορούν στις περιοχές στις οποίες είναι εγκατεστημένα. Έτσι, τα περιφερειακά Πανεπιστήμια αμβλύνουν τις ανισότητες ανάμεσα στην περιφέρεια και στο κέντρο με το να είναι περισσότερο προσιτά στις τοπικές κοινωνίες και να παρέχουν στους νέους της περιφέρειας ευκαιρίες, ανάλογες με εκείνες, που έχουν οι νέοι των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης. Τούτο σημαίνει πως η ίδρυση ενός περιφερειακού Πανεπιστημίου αποτελεί, επί πλέον, και μέτρο αύξησης της κοινωνικής δικαιοσύνης, καθώς και μέτρο ανάπτυξης κάποιων περιοχών, οι οποίες διαφορετικά είναι καταδικασμένες να αργοπεθαίνουν και να επέρχεται σιγά-σιγά ερήμωση της υπαίθρου, από τη μία πλευρά, και, από

την άλλη, έτι περαιτέρω διόγκωση ορισμένων μόνο αστικών κέντρων, που συμβαίνει να συγκεντρώνουν σήμερα το μισό και πλέον του πληθυσμού της χώρας.

Με την ίδρυση ενός περιφερειακού Πανεπιστημίου αυτομάτως μειώνεται το κόστος της Ανώτατης εκπαίδευσης για τον πληθυσμό της περιφέρειας, διότι το μορφωτικό αγαθό, που ο πληθυσμός αυτός αναζητεί και επιδιώκει, βρίσκεται κοντά στον τόπο διαμονής του. ενώ, όταν το πανεπιστήμιο είναι απλησίαστο για το βαλάντιο του φοιτητή της περιφέρειας, λόγω αποστάσεων και περισσότερων εξόδων στα μεγάλα αστικά κέντρα τότε κατ' ανάγκη μειώνεται η ζήτηση και μειώνεται, συνεπώς, και η χρήση του Πανεπιστημίου από τις λαϊκές μάζες, αν και έχουν και αυτές τα ίδια δικαιώματα στη μόρφωση, τα οποία έχουν και οι άλλες κοινωνικές τάξεις. Ακόμη, λαμβανομένου υπόψη ότι η εκπαίδευση γενικά αποτελεί τα όχημα για την ανάπτυξη μίας χώρας, έπεται ότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια, όπως ακριβώς τα κεντρικά, συμβάλλουν και αυτά με τη σειρά τους στην προώθηση της βασικής έρευνας σε όλους τους τομείς και, κατ' επέκταση στην παραγωγή νέας γνώσης, νέας τεχνολογίας, νέων δεξιοτήτων. Παράγοντας δε, επιστήμονες και την πνευματική ηγεσία μίας χώρας, συμβάλλουν στην ευρύτερη λειτουργία της ελεύθερης κοινωνίας, στην ενίσχυση των ελεύθερων θεσμών και στη δημιουργία ισχυρών κινήτρων παραγωγικής δράσης. Παράλληλα, όμως, επειδή έχουν τη δυνατότητα να διαγνώσουν, να αντιμετωπίσουν και να επιλύσουν προβλήματα, μπορούν να συντελέσουν αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής και να αποτελέσουν την ατμομηχανή για την πρόοδο τους. Στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία είναι δεδομένη για την περιοχή ή της περιοχής εγκατάστασης του περιφερειακού Πανεπιστημίου, θα ήθελα να επιμείνω περισσότερο. Πράγματι, η παρουσία ενός Πανεπιστημίου σε μία περιοχή συνεπάγεται την αύξηση της ενεργού ζήτησης στην περιοχή αυτή και την τόνωση μίας σειράς από οικονομικές δραστηριότητες, όπως η ενοικίαση ή αγορά κατοικιών, τροφίμων, ενδυμάτων και άλλων υπηρεσιών. Ακόμη, η συγκέντρωση φοιτητικού, διδακτικού και διοικητικού προσωπικού στις περιοχές, στις οποίες θα είναι διεσπαρμένες οι Σχολές ή τα Τμήματα του Πανεπιστημίου, είναι βέβαιο ότι θα ενισχύσει ακόμη περισσότερο τη ζήτηση, θα τονώσει άμεσα μία σειρά από οικονομικές δραστηριότητες και θα δημιουργήσει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για το συνολικό εισόδημα της περιοχής. Εάν μάλιστα σκεφτούμε, ότι εξ αιτίας του Πανεπιστημίου δημιουργούνται βιβλιοπωλεία μικρά και ειδικευμένα σε μία κατηγορία βιβλίων, καθώς και μεγάλα, ότι δημιουργώντας, ακόμη, αίθουσες τέχνης, κινηματογράφου, χώρους φαγητού, και διασκέδασης του Πανεπιστημιακού πληθυσμού, μέσα στους οποίους υπάρχει ένα συνεχές δούναι - λαβείν, τότε εύκολα ο καθένας αντιλαμβάνεται, ότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια αναβαθμίζουν οικονομικά την περιοχή και δημιουργούν ευοίωνες προοπτικές για μακροχρόνια αναπτυξιακά αποτελέσματα: Εκτός όμως όλων αυτών, το περιφερειακό Πανεπιστήμιο, με το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό του και με τον εξοπλισμό του και τις πάγιες εγκαταστάσεις που διαθέτει, μπορεί να συντελέσει στην αντιμετώπιση και επίλυση κάποιων συγκεκριμένων προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας και να συμβάλει έτσι στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, στη συνεκτικότητα της τοπικής αυτής κοινωνίας, στην ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών και στην καλλιέργεια ατμόσφαιρας ελεύθερης πολιτιστικής δημιουργίας, πέραν των όσων προσφέρει στον τομέα αυτόν με τις στενά εκπαιδευτικές του δραστηριότητες.

Ευγενία Γ. Αθανασοπούλου
(1916-1992 μ.Χ.)

Γεώργιος Κ. Αθανασόπουλος
(1916-1983 μ.Χ.)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΟΦΑΔΩΝ

Αθήναι, Ιούνιος 1997

Όλα όμως αυτά αποδεικνύουν περίτρανα, ότι τα περιφερειακά Πανεπιστήμια, μέσα από τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προσφέρουν στις τοπικές κοινωνίες, ικανοποιούν τις απαιτήσεις των κοινωνιών αυτών, που θεωρούν τον εαυτό τους ως κάτι που βρίσκεται στο περιθώριο του κρατικού ενδιαφέροντος. Ακόμη, τα Πανεπιστήμια αυτά, δίνουν ικανοποιητική λύση στο δημογραφικό πρόβλημα, αφού με την παρουσία τους συντελούνε να παραμείνουν οι κάτοικοι της υπαίθρου στις πατρογονικές τους εστίες και να αποφευχθεί έτσι η ολοσχερής ερήμωση της υπαίθρου. περιορίζουν τις υπάρχουσες σημαντικές ανισότητες, ως προς το επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ανάμεσα στο κέντρο και στην περιφέρεια, αναβαθμίζουν την περιοχή τους από την άποψη του εργατικού δυναμικού λόγω της παρουσίας πτυχιούχων και, πέρα από την όλη συμβολή τους στη συνολική επιστημονική και πνευματική ανάπτυξη της χώρας, μπορούν να γίνουν και πολύτιμα εργαλεία για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής. Τούτο σημαίνει πως τα Πανεπιστήμια αυτά είναι απαραίτητα, διότι προσφέρουν, τοπικά και γενικά, αξιόλογο έργο. Για να καταστεί όμως το έργο αυτό αξιολογότερο, χρειάζεται και η συνδρομή και συμπαράσταση των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες δεν πρέπει να περιμένουν τα πάντα από το κράτος. Τα τοπικά Πανεπιστήμια, για να ανδρωθούν και να ορθοποδήσουν, χρειάζονται και μάλιστα πολύτιμη συνδρομή των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες έχουν χρέος να επιλέγουν για τους υποψήφιους φοιτητές τους το Πανεπιστήμιο που βρίσκεται στο Νομό τους ή σε γειτονικό Νομό ως προς αυτόν που κατοικούν μόνιμα. Έτσι, και δεν θα απομακρύνονται τα παιδιά τους από τη γενική εστία και το οικονομικό κόστος δεν θα είναι τόσο αυξημένο, όσο θα ήταν αν η σπουδή γινόταν σε Πανεπιστήμιο εκτός της περιοχής κατοικίας. Χρειάζεται οι τοπικές κοινωνίες να μην είναι επιφυλακτικές ή δύσπιστες απέναντι στα τοπικά Πανεπιστήμια και στα καινούργια ρεύματα ή τις νέες ιδέες, που κατ' ανάγκη αυτά φέρνουν. Έτσι, οι τοπικές κοινωνίες, είτε ως Οργανισμοί Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είτε ως διάφοροι άλλοι οργανωμένοι φορείς είτε, ακόμη, και ως απλά άτομα, πρέπει να πλησιάζουν και να συνεργάζονται με τα τοπικά Πανεπιστήμια, να ακούουν τον παλμό της καρδιάς τους, να τείνουν «ευήκουν ους» στις ανάγκες και στις ελλείψεις τους και να μην προσδοκούν από τη λειτουργία τους μόνο οικονομικά οφέλη, που θα προκύψουν από την αξιοποίηση της γης και των κατοικιών τους και από την αύξηση του κύκλου των εργασιών τους.

Οι τοπικές κοινωνίες, μπορούν να βοηθήσουν, και μάλιστα σημαντικά, τα τοπικά Πανεπιστήμια με παραχώρηση εκτάσεων γης για την κατασκευή των αναγκαίων κτιριακών εγκαταστάσεων, με δωρεές με κληροδοτήματα και άλλους τρόπους, που θα είναι συ-

Βασίλης Δ. ΚΟΥΓΕΑΣ

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Η αναζήτηση της νομιμοποίησης

Αθήνα, 1998

μπληρωματικοί των προσπαθειών του κράτους. Είναι - το ολιγότερο - απαράδεκτο οι τοπικές κοινωνίες να βλέπουν τα Πανεπιστήμια της περιοχής τους μόνο ως μοχλούς επιδοματικής πολιτικής και ως μέσα επαγγελματικής αποκατάστασης είτε με την έννοια της μεταφοράς πόρων από το κράτος στην περιοχή, είτε με την έννοια της αναμονής για πρόσληψή τους στο Πανεπιστήμιο ως διοικητικών υπαλλήλων είτε, ακόμη, και ως μελών του διδακτικού προσωπικού. Εκείνο το οποίο προέχει για τις τοπικές κοινωνίες είναι να νοιάζονται διαρκώς για τα Πανεπιστήμια της περιοχής τους και για τη βελτίωση της λειτουργίας τους, να βλέπουν σε αυτά τον καθρέπτη, που καθημερινά καθρεπτίζεται ο εαυτός τους, να τα θεωρούν σάρκα από τη σάρκα τους και να εκδηλώνουν διαρκώς, αδιαλείπτως και με κάθε τρόπο το ενδιαφέρον τους γι' αυτά. Έτσι, όταν οι τοπικές κοινωνίες αγκαλιάσουν τα Πανεπιστήμια αυτά και τα δουν σαν ένα κομμάτι της ζωής τους, τότε είναι βέβαιο, ότι ένα αξιόλογο επιστημονικό δυναμικό θα θελήσει να στελεχώσει αυτά τα Πανεπιστήμια, το οποίο και θα θελήσει να κατακτήσει μόνιμα στην επαρχιακή πόλη και να συνδέσει την τύχη του με την τύχη αυτών των πανεπιστημίων. Ένα τέτοιο όμως περιφερειακό Πανεπιστήμιο είναι βέβαιο, ότι θα συμβάλει στην πολιτισμική και κοινωνική πρόοδο του τόπου και με την ουσιαστική και δυναμική λειτουργία του θα συντελέσει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής του.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Αθανασόπουλος Κ., ΓΕ.: Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Αθήνα, 1984.

Βρυχέα Α. και Γαβρόγλου Κ.: Η ίδρυση των νέων Πανεπιστημίων. 1985.

Γαλούσης Ε., Παναγιωτόπουλος, Πανούσης Γ. και Σιμόπουλος Κ.: Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 1990.

Γέμπος Π.: Πανεπιστήμια και περιφερειακή ανάπτυξη. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 25-7-1991.

Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών: Υπόμνημα περί του τρίτου Πανεπιστημίου. Ηράκλειο Κρήτης, 1962.

Ημερίδα για το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Καρδίτσα, 27-1-1991.

Κυρτάτας Δ.: Τα περιφερειακά Πανεπιστήμια και η ευθύνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. 1985.

Κωτσιόπουλος Α. (επιμ.): Ο ρόλος του Πανεπιστημίου στο μετασχηματισμό των περιφερειακών πόλεων. Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου, Βόλος, 1980.

Ψαχαρόπουλος Γ. και Καζαμίας Α.: Παιδεία και ανάπτυξη στην Ελλάδα. ΕΚΚΕ, Αθήνα, 1985.